Nr. 32. Sibiiu, Sâmbătă 19|31 Martie 1883. *Anul XXXI*

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marţia, Joia şi Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3fl.

Pentru abonamente şi inserţiuni a se adresa la
Administraţiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu, strada Măcelarilor 47
Corespondenţele sûnt a se adresa la:
Redacţiunea „Telegrafului Român", strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refusă. — Articulii nepublicaţi nu se inapoiază.

INSERŢIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rêndul cu litere garmond — şi timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Sibiiu 18 Martie.

Dela Budapesta vine scirea, că presidentul casei magnaţilor şi *Judex curiae*, George de Mailath, s'a aflat eri dimineaţă în locuinţa proprie sugrumat, legat de mâni şi de picioare şi fără de limbă.

Negreşit, că scirea despre o crimă aşa de înfiorătoare, comisă asupra unui bărbat stimat, respectat şi iubit de mari şi mici, câţi numai au putut sĕ aibă cunoscinţă despre firmitatea caracterului sĕu imparţial ca judecător suprem şi ca conducĕtor al judecătoriei supreme din Ungaria, a provocat o consternaţiune nedescriptibilă atât în Budapesta, cât şi în toate părţile, în care a putut străbate scirea funestă.

În capitala Ungariei şi o astfel de crimă!

Grea lovitură, isbitură chiar pentru raporturile interne ale unui stat, când se comit, când se pot comite, în centrul centrului astfel de crime asupra unui bărbat, cum a fost George de Mailath! Ce vor ḑice ḑiarele maghiare, care cântau, mai eri alaltă eri, de „nihilişti în Sibiiu"?

Dar evenimentul este prea grav, ca sĕ putem face aici loc unei dări de seamă asupra necălitei atitudini a ḑiaristicei maghiare, când este vorba de curăţenia dinaintea uşei altora.

În momentul prim, sub impresiunea cea dintâiu, a celei dintâiu telegrame, eram ispitiţi a crede, că crima are fond politic.

Nenorocitul reposat, nu era amicul românilor, deşi originea i setragedin Boerimea din ţinutul Făgăraşului, care era deja boerită, când ţinutul a fost incorporat ţĕrilor coroanei unguresci; dar cu toate aceste era un bărbat de un caracter întreg şi firm; în vederile sale politice, nu era ultraist şi fericirea ţĕrei sale o lega ca şi părintele sĕu de soartea dinastiei actuale. Motive destule, de a fi ispitiţi a crede într'un timp, când ultraismul prinde rădăcini tot mai adânci în straturile poporaţiunei maghiare, că fondul crimei ar fi politic.

Telegramele ulterioare ne spun că orologiul şi un inel din deget şi un portfoiu cu 3000 fl., lipsesc că s'ar fi aflat urme despre încercări de a sparge cassa wertheimiană, a cărei chei nu se află.

Aceste şi alte ar fi indicii că crima este din cele mai ordinare şi din cele mai detestabile.

Dacă husarul reposatului, care este arestat, e complice la faptă, se vor descoperì şi ceilalţi făptuitori şi atunci vom fi în clar despre natura crimei.

La toată întêmplarea remâne o umbră posomorîtă asupra sigurătăţii publice, chiar acolo unde sigurătatea ar trebuì sĕ fie model

Asupra punctului acestuia ar trebuì sĕ'şi concentreze atenţiunea declamatorii, cari declamează în toate ḑilele, că românii, sasii, sêrbii, slovacii pe ricliteazā statul, căce reclamă lucruri garantate de altmintrea chiar şi prin legea votată de ei.

Uciderea lui Mailath.

Budapesta 29 Martie. George Mailath, judex curiae, president al casei magnaţilor, cavaler al lănei de aur, s'a aflat astăzi dimineaţă sugrumat în locuinţa sa din fortăreaţă. Mânile legate, limba lipsesce, patul neatins. Sugrumatul era îmbrăcat, lipsesc portfoiul şi orologiul. Fereastra cabinetului de dormit este spartă.

Ucigaşii de bună samă s'au depărtat prin mijlocirea unei sfoare legată de fereastră. Făptuitorii sûnt până acum necunoscuţi. Consternaţiunea este generală. Parlamentul şi alte edificii publice poartă steaguri de doliu. Încă la medul nopţii Mailath era în casină.

Budapesta 30 Martie. Mailath, judex curiae, se vede a fi victima unei lotrii. Mânile şi picioarele cadavrului erau legate, la grumazi s'a aflat sfoara, cu care fu sugrumat, fălcile sûnt sdrobite şi din degetele mânilor sângerate, ceea ce indigită la luptă de apărare, s'a scos un inel. Orologiul, portofoiul cu circa 3000 fl. lipsesc. Cassa poartă urme de încercări de spargere. Ucigaşii au scăpat prin altanul de cătră bastiune.

Urmele de cisme de lângă zidul bastiunei indigită la oameni de rênd. Urme de sânge trădau că făptuitorii au fugit în două direcţiuni. Husariul lui Mailath, Ferencz după alte sciri Berecz Sándor, fiind suspect, fu arestat. Până acum însĕ n'a mărturisit nimic.

George Mailath născut în Pojon la 1816, a jucat rol politic în Ungaria incă inainte de 1848.

El a aparţinut partidei conservative şi a fost contrariu hotărît lui Kossuth. După revoluţiune s'a retras în viaţa privată. În anul 1860 a fost membru al senatului imperial înmulţit, unde a declarat, că după sciinţa sa în Ungaria nu sûnt de cât Maghiari, vorbească ei ori ce limbă vor vorbì. În 20 Octomvre 1860 fu denumit tavernic şi consiliariu intim. În dieta din 1861 a avut curagiul a ridica cuvêntul pentru unitatea imperiului. În anul 1865 devenì cancelariu al Ungariei.

Dela înfiinţarea ministeriului unguresc încoace a ocupat postul de judex curiae şi mai târḑiu şi de president al casei magnaţilor.

Projectul pentru scoalele medii în parlamentul Ungariei.

(Urmare.)

Nimenea nu va uita multele serviţii, ce nile-au făcut bisericile noastre şi în special cea protestantă şi istoria le-a eternisat şi le va eternisa. Acestea însĕ nu o dispensează dela datorinţa ei faţă cu statul. Acuma vine guvernul şi ḑice: păretele, care ne a despărţit până acuma, e superfluu, sĕ-l surpăm, ca sĕ nu mai împedece curentul spiritului naţional, sĕ ne întrunim în fortăreaţa noastră — în stat — şi sĕ ne apărăm contra neamicului comun avênd încredere reciprocă în noi, asigurându-ne astfel contra ori cărui periclu. Şi această provocare o poate oare respinge, cine nu vrea sĕ promoveze victoria vrăşmaşilor nostri?

Încă una de încheere. Trăim într'o epocă, care tot mai mult ne desparte de era absolutismului, pe care tinera generaţiune o cunoasce numai din spusele altora. Şi dacă o partidă politică spre a'şi validita programa sa, face paralelă între present şi acel trecut trist, aceasta se poate privì ca agitaţiune politică; sĕ nu mergeţi însĕ prea departe cu asemĕnarea până în a trage paralelă între projectul actual şi patenta din 1859, sau ordinaţiunile lui Thun, căci atunci uitaţi un lucru. Pe atunci toţi protestanţii stau la spatele conducĕtorului lor, ba chiar naţiunea întreagă. Pe atunci vedeai în tabĕra lor, pe aceia, cari astăḑi i-au părasit, nu vedeai însĕ nici un sas, nici Berlinul, nici „Schulverein"-ul. Acuma — aceşti nechemaţi — ni-au făcut presentul „*danaid*" şi în momentul, când am depune noi armele, s'ar sfĕrma naţiunea pentru aliaţii Dvoastră. Primesc projectul.

Preşedintele: Dl deputat Wolff cere cuvêntul în cestiune personală. (Sgomot mare.)

Carol Wolff: Nu primesc dela nimenea, chiar nici dela un bărbat aşa de escelent, precum e dl antevorbitor, lecţiune despre patriotism. Se poate că în punctul acesta nu ni se unesc vederile asemenea, precum divergează şi în casa aceasta onorată. S. e. d. deputat Csanady înţelege sub patriotism cu totul altceva, decum înţelege d. ministru preşedinte Coloman Tisza. (Ilaritate îndelungată.)

Îmi iau voie a declara dlui antevorbitor şi tuturor acelor dd. deputaţi, cari s'au mulţămit a face

FOIŢA.

Cristian Waldo

sau

CAILE NOROCULUI.

Roman de George Sand.

(Tradus de E. B.)

(Urmare 26).

Vre-o câteva momente după aceasta, Cristiano se află singur cu Osmund într'o sală antică din parter, încălḑită de un cămin mare.

— Aici avem voie a fuma, îi ḑise maiorul, eată pipe de toată mâna, alegeţi una după plac şi bagă mâna în oala cu tăbac. Pe masă veḑi berea cea mai delicată din ţeară şi cel mai vechiu vinars de Danzig. Îndată au sĕ vină şi cameraḑii mei cu noutăţi dela evenimentul petrecut.

— Precum vĕd, Dta creḑi că eu sûnt foarte iritat, domnule maior, respunse Cristiano; dară te înşeli. Eu nu voesc altceva decât a lăsa baronului timp de reculegere şi a aştepta aici, fumând impreună cu Dta, esplicaţiile necesare.

— Nici vorbă de un duel! respunse maiorul. O! baronul nu se bate, şi nici nu s'a bătut, de când este! Nu-l cunosci, precum se vede?

— Nici decât, ḑise Cristiano umplêndu-şi cu linişte o pipă şi luând un ulcior cu bere. Cum aşa sĕ mĕ fiu adresat, ca un adevĕrat Don Quixote, cătră o moară de vênt? Eu n'aşi fi creḑut sĕ mĕ fac aşa ridicul.

— Dta n'ai fost nici decât ridicul, amice: ba chiar ai făcut în ochii multora şi mai cu samă în ochii mei, o faptă curagioasă, împotrivindu-te omului de zăpadă.

— Da, un om de zăpadă; ar fi trebuit sĕ sciu că el se topesce uşor.

— Nu în ţeara noastră! Astfel de oameni stau mult în picioare.

— Dar aşa, am fost eroic fără voie?

— Păzeşte te sĕ nu simţi aceasta în detrimentul Dtale. Baronul nu trage spada, dară el îşi resbună şi nu uită o vătămare nici odată. Ori şi unde vei fi, el are sĕ te persecute cu ura sa. Ori şi care îţi va fi cariera, el îţi va pune pedeci în avansament. Când vei avè vr'o afacere neplăcută, cum se poate întêmpla fiecărui om cu inimă, el va afla mijloace a face din trênsa o afacere rĕutăcioasă şi dacă ar reuşì sĕ te bage în temniţă el s'ar îngrigì, ca sĕ nu mai ieşi. Eu îţi dau statul sĕ te fereşti de el şi sĕ păzeşti cât vei trăì, dacă nu iar plăcè diavolului sĕ ducă în astă noapte pe confratele sĕu la sine, sub pretecstul unei apoplecsii.

— Dta creḑi că cu baronul este aşa rĕu? ḑise Cristiano.

— O sĕ vedem. Eată locotenentul şi amicul meu Ervin Osburn, care de bună samă împărteşesce simpatia mea pentru Dta. Ei bine, locotenente, ce noutăţi dela omul de zăpadă? Apropie se desgheţul?

— Nu, nu este nimica, respunse locotenentul, cel puţin el pretinde, că nu este nimica.

El s'a retras un moment în apartamentele sale, şi apoi a reapărut rumen, încât mi se pare că şi-a pus vr'un suliman pe obrazii sĕi paliḑi. Dară ochii sĕi sûnt stinşi şi vorba impedecată. Eu m'am apropiat de el din curiositate, şi el a luat-o drept de semn de simpatie şi a binevoit a-mi spune că doreşce sĕ joace oaspeţii şi sĕ nu se mai ocupe de el nici decât. Eu l'am lăsat şeḑênd în salonul cel mare, dară ceea ce-mi probează că el se află mai rĕu decât se face, este că el părea că şi-a uitat absolut de accesul de furie, ce tocmai l'a pus aşa bine, şi nimănea din giurul sĕu nu cutează a-i 'l aduce aminte.

Ei, apoi balul îşi va lua cursul sĕu, ḑise maiorul, şi Dvoastră veţi vedè că lumea are sĕ-şi petreacă mai bine ca mai nainte. Precum se vede, ei voiesc sĕ-l ameţeaşcă, ca sĕ nu gândească la o catastrofă viitoare, sau moştenitorii nu-şi pot ascunde bucuria, vĕḑênd, că în timpul din urmă baronul este foarte bolnav...

Dară, spune-ne, Cristian Goefle, ce faţă ai făcut Dta amabilului nostru baron, sau ce farmec ai vĕrsat peste el? Eşti Dta o nălucă sau un vrăjitor? eşti doară omul din lac, care fascină lumea, când se uită la ea, cu ochii sĕi de ghiaţă? Ce ai Dta şi cum de baronul a pronunţat leşinând faimosul cuvênt, ce l'am auḑit de astădată şi eu: Eată! Eată!...

(Va urma.)

www.digibuc.ro

împutări în general, că de fapt până acum nu le-a succes a combate faptele presentate de mine cu frasele şi cu împutările lor generale. Provoc pe onoraţii domni deputaţi sĕ demonstre netemeinicia faptelor şi a argumentaţiunilor mele prin o combatere serioasă, detaiată şi motivată. Cu privire la articolul cetit aici de d. antevorbitor Albert Berzeviczy am o mică observare. Ce pot eu, dacă d. profesor Heinze preferă a cetì foaia redigiată de mine şi nu pe „Nemzet" redigiat de d. dsa sau pe „P. Napló", cari asemenea publică desbaterile din dietă.

Onorată casă! N'am de scop a mĕ demite cu ocasiunea aceasta în critica articolilor ḑiaristici, odată, fiind că parlamentul nu dispune în mĕsură cuvenită de mijloacele criticei spre a putè evita pericolul preocupărei sau unilateralităţii, de altă parte din motivul că o atare procedură ar fi vătămarea libertăţei de presă şi transgresiunea legei, care garantează libertatea de presă şi în patria noastră. Articolii ḑiaristici sûnt copiii libertăţii de presă; nu-i stă în voie parlamentului a-i critica, ci presei, respective juriului de presă. Onoratul d. dep. Albert Berzeviczy, asemenea un bărbat al presei, binevoiească a critica articolii ḑiaristici în presă, în replici, într'un mod temeinic, dar sĕ nu se pronunţe aici asupra lor. Vorbirea dînsului se pare a terorisa anumite păreri neplăcute (Strigări: ba nu!) Dacă vorbirea dînsului ţintesce într'acolo, ca parlamentului sĕ-i fie permis a dejudeca chiar şi consciinţa şi a instituì un rug pentru arderea acelora, cari nu împărtăşesc vederile onoratului d. dep. (Strigări: nu ne-a plesnit prin minte!), a bună seamă nu i va succede intenţiunea. Mĕ plec înaintea argumentelor convingĕtoare, nici când însĕ de frică. (Ilaritate).

Ioan Kaiser (sas); Onorată casă! Permiţêndu-mi şi eu a vorbì la projectul dela ordinea ḑilei declar înainte, că nu'l primesc de basă la desbaterea generală. Motivele îmi sûnt cam tot acelea, pe cari le-au amintit mai mulţi vorbitori din opositiune. Între motivele aduse se află unul, care are pentru mine deosebită însemnătate, motivul, că projectul nu respectează drepturile autonome ale bisericilor protestante în deosebi din Transilvania, ci vatămă chiar legile, pe cari se basează autonomia acestor biserici.

Mulţi dintre onoraţii deputaţi sûnt convinşi, că acest project de lege conţine multe dispositii vătămătoare pentru autonomia bisericească, cu toate aceste îl primesc în general în speranţă, că neajunsul acesta se va delătura în desbaterea specială; în casul contrar sûnt decişi a vota contra projectului la cetirea a treia. Nu pot împărtăşì punctul acesta de mânecare, fiind convins, că speranţele de felul acesta se zădărnicesc. După părerea mea nu esistă nici o perspectivă pentru zădărnicirea respectivelor dispositiuni din project. Întreg projectul e productul unui spirit, care nu respectează de ajuns legile sustătătoare, a unui spirit, de care nu se va separa projectul nici prin desbaterea specială.

Nu primesc projectul, cu toate că s'a dat espresiune temerei, că dacă nu se va primì, peste un an, doi, va sĕ se aducă alt project, care sĕ respecteze drepturile confesionale şi mai puţin ca acesta. După esperienţele de până acum temerea aceasta nu e nebasată. Asemênând projectele de până acum unul cu altul, nu se poate nega, că toate projectele nouĕ, atât cele presentate de guvern, cât şi cele elaborate de comisiunea de instrucţiune, sûnt mai severe în direcţiunea indicată, ca cele mai de demult. De acì se esplică împregiurarea amintită de d. ministru în cuvêntarea sa introducĕtoare, că protestanţilor nu le-a plesnit odinioară prin minte a vĕdè în projectul de lege atunci presentat o vătămare a autonomiei lor bisericesci. Din asemênarea projectului de faţă tecstat de comisiunea de instrucţiune cu projectul presentat de d. ministru cu datul de 6 Octomvre 1881 resultă adevĕrul aserţiunilor mele. Chiar şi cu privire la forma esterioară: Projectul ministerial tractează într'o secţiune separată despre scoalele medii confesionale, recunoscênd că acelea trebue privite din alt punct de vedere. Projectul de faţă vorbesce în general despre scoalele medii, atât despre cele confesionale, cât şi depre cele neconfesionale, şi conţine numai ici colea dispositiuni escepţionale pentru cele dintâiu. Chiar şi după cuprins merge projectul comisiunei mai departe ca celălalt şi limitează autonomia bisericească în mai multe puncte. Dintre acestea amintesc numai douĕ: unul, conform căruia, confesiunilor nu le este permis a se îngrigì înşile de cualificaţiunea profesorilor dela scoalele medii; al doilea, care detrage confesiunilor dreptul a se pronunţa ele înşile fără limitare în privinţa limbei de propunere relativ la unele objecte de învĕţămênt, un drept, care a fost respectat şi susţinut până acum chiar şi de projectul ministerial şi de toate projectele anterioare.

Dispositiunile vătămătoare pentru autonomia bisericească se pot împărţì în douĕ categorii. De categoria ântêiu se ţin acele, cari privesc scoalele medii confesionale, de a doua categoriă acele, prin cari se împuternicesce guvernul statului, respective ministrul de instrucţiune, a esercita în anumite casuri dreptul acesta de dispositiune. Între cele dintâiu sûnt mai însemnate acele, cari statoresc numĕrul claselor, objectele de învĕţămênt, limba de propunere, etatea copiilor de scoală şi probarea capacităţii lor, sistemul de înaintare, condiţiunile esamenelor de emendare şi de repeţire, numĕrul oarelor de instrucţiune, numĕrul scolarilor dintr'o clasă resp. instituirea claselor paralele, timpul de diligenţă şi de terii, numĕrul profesorilor de aplicat şi a oarelor lor de instrucţiune, în fine condiţiunile instituirei profesorilor, resp. modalitatea esamenului de cualificaţiune.

Încât pentru dispositiunile din categoria a doua mĕ mărginesc numai la cele următoare. Confesiunile se îndatorează a subşterne ministrului planul de învĕţămênt şi împărţirea oarelor în privinţa unor objecte de învĕţămênt. Ministrul statoresce ţinta, ce are a se ajunge în objectele obligate şi mĕsura cunoscinţelor, ce au a se câştiga. El întăresce aplicarea acelui individ, care are a preda învĕţămêntul din religiune scolarilor de altă confesiune.

Ministrul încuviinţează contragerea claselor. Ministrul esmite un comisariu investit cu drepturi nemărginite la esamenul de maturitate şi statoresce ordinea esamenului de maturitate. Ministrul are voie a cere manualele usuate în scoală şi manuscriptele şi ale esamina; el poate pretinde, sĕ i se raporteze până în detaiu despre referinţele scolare şi despre toate schimbările întêmplate. Află ministrul într'o scoală scăderi morale sau o direcţiune inimică statului, îi stă în voie a insista pe lângă eschiderea individului inculpat şi chiar pe lângă închiderea scoalei etc.

Dispositiunile amintite la rêndul prim vatămă dreptul de legiferare, celelalte dreptul de administrare al confesiunilor. Detragênd statul legislativei bisericesci mai multe dispositiuni spre a le vindica propriei sale legislative, întru cât vine a se cerceta întrebarea despre vătămarea de drept, el nu face nici o deosebire, că oare dispositiile respective sûnt de o însemnătate mai mare sau mai mică, că întru cât diferesc ele de dispositiile luate de confesiuni în cercul lor de activitaie sau sûnt aplicate a le lua.

Nu se poate nega, că între dispositiunile înşirate se află şi de acelea, cari corespund principielor acceptate de biserici, în deosebi de biserica ev. luterană din Transilvania, conform cărora şi-au întocmit scoalele medii. Întrebarea e, sĕ treacă statul marginile legei, conform cărei-a biserica e îndreptăţită a şi regula scoalele medii pe calea legislativei sale.

În privinţa aceasta nu poate esista, după părerea mea, îndoeală. Bisericile protestante posed şi esercitează dreptul de a statorì pentru scoalele lor medii sistemul şi planul de învĕţămênt, apoi condiţiunile instituirei de profesori şi a cualificaţiunei acestora. Pe toate acestea cel puţin partea cea mai mare din ele — şi le reservă acum statul sieşi. Stând lucrul astfel, mai pot afirma oare apĕrătorii projectului, că acesta nu vatĕmă autonomia bisericească? Ministrul de instrucţiune însuşi vorbesce în raportul de motivare al projectului sĕu în următoriul mod:

„Confesiunilor cu autonomie, în deosebi protestanţilor, s'au dat în privinţa scoalelor lor medii drepturii esenţiale, pe cari ale limita sau chiar detrage nu poate fi chemarea legislativei de aḑi. Acele se vor împărţì din contră între toate confesiunile, între conrporaţiuni şi privaţi!"

Chiar şi la începutul desbaterei curgĕtoare s'a esprimat d. ministru într'acolo, că projectul de lege nu conţine nici urmă despre o vătămare a autonomiei bisericesci. Eu aflu mare contraḑicere între cuvintele dlui ministru şi între faptele d-sale, adecă între cuprinsul projectului. Dacă chiar după vederile dlui ministru interesele statului pretinde necondiţionat limitarea cercului de drept autonom al bisericilor, ar fi fost, după părerea mea, o procedură mai deamnă, dacă s'ar fi dat împregiurărei acesteia espresiune directă şi s'ar fi motivat necesitatea ei. A ḑice însĕ de o parte, că chemarea legislativei nu e a relua drepturi odată date, de altă parte însĕ a confisca o parte esenţială a acelor drepturi, e totuşi stranie procedură.

Dar nu se dovedesce prin nimic, că interesele statului ar cere în mod imperativ limitarea plănuită a autonomiei. Se ḑice, ce e drept, în raportul de motivare, că articolul de lege, pe care se basează autonomia protestanţilor în afaceri scolare adecă art. de lege 26: 1791 ar fi pus în perspectivă totodată şi regularea sistemului de învĕţămênt *(ordo studiorum)* pe calea legislativei. La aceasta e de observat, că deşi guvernul a dedus din art. de lege 26: 1791 dreptul şi datorinţa legislativei statului de a regula în modul promis în projectul de faţă ordinea studiilor, nu trebue uitat, că numitul articol de lege vorbesce numai despre Ungaria în înţeles strâns, că acela n'a avut nici când valoare pentru Transilvania, precum n'are nici de present. Autononomia bisericilor transilvănene se basează pe art. de lege 53, 54 şi 55 a dietei din Cluj din anul 1791. În acestea nu se pomenesce de regularea învĕţămêntului pe calea legislativei statului; din contră acestea dau autonomiei bisericesci in afaceri scolare o estensiune mai mare, precum o dă legea singură corespunḑĕtoare. Ministrul, de sine se înţelege, a trebuit sĕ aibă cunoscinţă despre faptul acesta istoric. De aceea e curios, că nu face nici o amintire despre el în raportul sĕu de motivare, din contră se vede a purcede din punctul de vedere, ca şi când articolul de lege ungar şi-ar estinde puterea şi asupra Transilvaniei. Aceasta e frumoasă ilustraţiune la frasa: că chemarea legislaţiunei de aḑi nu e a prescurta drepturile autonome, ci a le împărtăşì şi altora.

Nici în raportul comisiunei nu aflăm basată îndreptăţirea şi necesitatea de a restringe autonomia. Se ḑice acolo în mod laconic, că drepturile câştigate trebuesc bine considerate, cu toate acestea însĕ trebue sĕ dăm statului, ceea ce este a statului şi aceasta domnul raportor în vorbirea de introducere o accentuează mai de multe ori. Şi noi chiar dela această comisie aşteptăm o motivare mai precisă, căci ea în restringerea autonomiei, merge mai mai departe de cât ministru, şi în special o face aceasta în douĕ puncte, mai ântêiu, unde prescrie ca în cele 2 clase superioare în institutele cu limba de propunere nemaghiară, limba şi literatura maghiară sĕ se pună în limba maghiară, tot în această limbă sĕ se depună din amintitele obiecte şi esamenul de maturitate; şi a doua oară unde prescrie ca confesiunile sĕ nu mai aibă dreptul de a cualifica pre profesorii aplicaţi la scoalele lor medii.

Comisia susţine că punctul prim este îndreptăţit din privire la învĕţarea cu succes a limbei statului. Eu cred că autorul projectului s'a greşit la aplicarea cuvêntului respectiv, căci privit lucrul din acest punct de vedere, el poate sĕ fie corespunḑĕtoriu, îndreptăţit însĕ nu. Poate fi îndreptăţit, căci nici eu nu neg că cu chipul amintit învĕţămêntul poate produce mai multe resultate, nu este îndreptăţit, căci vatămă un drept întemeiat pe lege, dreptul confesiunilor de a'şi ficsa ele limba de propunere în institutele lor. Dnul raportor însĕ n'are multă consideraţie faţă cu asemenea drepturi, căci în vorbirea sa între altele ḑice, că limba de propunere nemaghiară în scoalele confesionale este o prea mare concesiune din partea statului. Eu însĕ cred că drepturile câştigate de 100 de ani şi folosite fără vre-o întrerumpere şi îngerinţă nu se pot uşor disputa unei confesiuni. Nici nu mai amintesc că numitele dispositiuni vatămă drepturile naţionalităţilor garantate prin articlul de lege 44 din 1868, căci eu la acest object vorbesc numai din punct de vedere al autonomiei bisericesci.

Trecênd la a doua dispositie din project — la cualificarea profesoriior — aceasta o aflăm motivată cu aceea, că asigurarea unui serios resultat şi ridicarea nivelului învĕţămêntului în scoalele medii o pretinde aceasta cu ori ce preţ. După părerea mea — abstragênd dela drept şi lege, afirmaţiunea merge cam departe, şi eu stau neclătit pe lângă părerea mea fiindcă şi domnul ministru împărtăşesce alte vederi: „De oare ce nu se poate trage la indoeală dreptul confesiunilor de a susţinè scoale, ci ele cu privire la scoalele medii esercitează factice acest drept, prin ce uşurează în mod însemnat chemarea statului; nu li se poate detrage nici dreptul de a-şi cualifica pre profesorii aplicaţi la scoalele lor. Acest drept l'au esercitat ele în faptă şi până acuma." Cum consună aceasta cu projectul comisiei, şi ce a putut îndemna pre domnul ministru sĕ-si schimbe vederile şi în vorbirea sa de Luni sĕ ḑică, că statul nu poate da din mâna sa dreptul de a cualifica pe profesori, pe când cu un an mai nainte susţinea că acest drept nu se poate lua dela confesiuni. Dacă regimul 'şi schimbă aşa de uşor vederile, cari l'au condus la facerea projectului sĕu, dacă el astăḑi declară de neesact, ceea ce eri susţinea de esact, nu suntem noi în drept sĕ ne îndoim despre esactitatea principielor din acest obiect şi nu ne putem teme, că preste un an ministrul va avè alte păreri şi faţă cu celelalte principii? Din toate se vede evident, că afacerea, căreia voesce projectul sĕ-i facă capĕt, încă nu este destul de matură, şi că n'a sosit încă timpul deslegărei ei.

Argumentaţiunea din raportul comisiunei, că nivelul învĕţămêntului în scoalele medii se poate promova numai pentru spoliarea confesiunilor de dreptul de aşi cualifica profesorii, nu o recunosc de esactă. Acest scop se poate ajunge şi pre alte căi. Sûnt convins, că confesiunile, al căror sistem de cualificare profesorală n'ar corespunde doară ce-

www.digibuc.ro

rinţelor presentului, nu vor întrelăsa a se perfecţiona în mod corespundĕtoriu. Ce se atinge de sistemul bisericei mele, al celei evangelice din Transilvania, nu vreau sĕ ḑic, că el stă pe treapta, care nu mai sufere perfecţionare, la tot casul însĕ este la nivelul învĕţămêntului din scoalele medii actuale şi la nici un cas nu este aşa de rĕu, ca statul sĕ fie îndreptăţit a-l confisca. Acest sistem a intrat în viaţă la anul 1862. După acest sistem la scoalele medii evangelice numai aceia pot fi şi în realitate se aplică ca profesori ordinari, cari au susţinut esamenul cu bun succes înaintea comisiei pentru esaminarea profesorilor. Membrii comisiunei esamінătoare se denumesce de cătră consistoriul provincial din bărbaţi, cari au fost profesori la scoalele medii şi ca atari au dat doveḑi vii despre aceea, că ei în specialitatea, pentru carea sûnt denumiţi de esaminatori, au cunoscinţele necesarie. La esamen se admit numai cei ce au depus esamenul de maturitate şi a studiat cel puţin 3 ani la universitate. Ce e drept în această privinţă disposiţiile din project sûnt mai stricte, esperienţa însĕ ne arată că stricteţa nu este motivată, căci tinerii eşiţi din scoalele medii evangelice sûnt tot atât de maturi pentru universitate ca şi cei din alte scoale medii.

Spre a ridica cualificarea profesorilor la o treaptă mai înaltă, motivarea din project mai aduce şi împregiurarea, că pe acest teren este foarte mare concurenţă, şi că deja numĕrul profesorilor provĕḑuţi cu diplomă a intrecut pre cel al celor aplicaţi şi că aḑi mâne creăm proletariat profesoral; din aceste cause trebue îngreunată cariera profesorală. Nu sunt în posesiunea datelor necesarie, ca sĕ pot esamina esactitatea acestor afirmări. Dăcă stă lucrul astfel, de unde vine că la atâtea scoli din Ungaria şi mai cu samă la cele de sub jurisdicţiunea domnului ministru nu sûnt aplecaţi în numer corespundĕtoriu profesori diplomaţi? Cât timp nu vom primì rĕspuns îndestulitoriu, sûntem îndreptăţiţi a trage la îndoeală esactitatea acestui argument.

Celelalte disposiţiuni ale projectului, prin cari — după cum amintisem — în cele mai multe puncte dreptul de disposiţie se ia dela confesiuni şi se dă guvernului, respective ministrului de culte, se motivează cu aceea, că ele nu sûnt altceva, decât circumscrierea şi specificarea dreptului de suprainspecţiune al statului. Nimenea nu va disputa statului acest drept faţă cu institutele confesionale, şi că el are sĕ fie esecutat prin ministrul de culte. Legile Transilvaniei, şi în special articlul de lege 54 din 1791 cu privire la acest drept ḑice, că Majestatea Sa ca supremul patron al tuturor fundaţiunilor este chemat a supraveghia şi a îngriji ca ele sĕ fie aplicate *in mentem fundatoris*. Eu cred că nici o biserică din Transilvania nu s'a opus statului în dreptul de supraveghiere al fundaţiunilor şi al altor referinţe privitoare la scoale. Atâta este sigur, că ceea ce se aduce în project ca drept al guvernului trece preste conceptul dreptului de suprainspecţiune. Ce e drept acest concept nu este definit în detaiu în legile religionare, şi recunosc şi eu că o definiţie e de lipsă pe calea legislaţiunei, urmează însĕ din însĕşi natura lucrului, că dreptul ca suprainspecţiune, ca drept de controlă, poate consta numai în a supraveghia, ca legile privitoare la scoale sĕ fie considerate. Nu poate consta el în disposiţiuni positive, după cum e şi projectul de lege, unde se dă ministrului omnipotenţă, ca şi care nici regimului absolutistic nu i-a trecut prin minte.

Repeţesc încă odată, nu pot pricepe cum stând lucrul astfel, se mai ḑice că nu este restrîns dreptul confesiunilor. Înţeleg ţinuta şi argumentarea celor ce recunosc, că projectul atacă autonomia bisericească, cu toate acestea 'l spriginesc, şi pretind ca confesiunile sĕ primească restricţiunea, căci aici e vorba de scopuri mai înalte. Şi aceste scopuri sûnt cultura maghiară şi ideea de stat unguresc.

Aici s'ar putè observa, că cultura este universală, n'are caracter naţional, şi că ea este una şi aceeaşi la toate popoarĕle din lume. Ca ori şi care adevĕrat cetăţean doresc şi eu, ca în această ţeară cultura sĕ progreseze şi sĕ stea la nivelul culturei europene; după părerea mea însĕ aceasta se poate ajunge şi fără a vătăma, sau chiar a confisca în aşa mĕsură drepturile din vigoare. E lucru tare problematic, că vătămarea dreptului ar fi basa, pe carea rădimaţi vom ajunge un grad mai înalt de cultură. Vătămarea dreptului şi a libertăţei nicăiri şi nici odată n'a promovat interesul culturei.

Nici ideea de stat unguresc nu pretinde disposiţiile cuprinse în project. Şi statul 'şi poate conserva forţa pe lângă susţinerea autonomiei confesionale, şi nu va devenì mai puternic prin aceea, că parlamentul va lua dela confesiuni dreptul câştigat de mult şi va concentra în mânile guvernului o putere de disposiţie peste mĕsură. Aceasta poate fi semnul absolutismului, nu însĕ al întărirei.

Statele absolutistice n'au fost totdeauna cele mai puternice. Nu se poate trage la îndoială că mulţi sûnt, cari sub ideea de stat unguresc, respective sub esecutarea ei înţeleg maghiarisarea tuturor cetăţenilor, incorporarea lor la naţionalitatea maghiară, şi desbrăcarea de naţionalitatea de până acuma. Am însĕ de a observa, că după părerea mea noţiunea naţionalităţii în prima linie este limba maternă, şi ea este proprietatea celor aparţinĕtori respectivei naţionalităţi, proprietate ca ori şi care altă proprietate, şi că conturbarea sau răpirea acestei proprietăţi din punct de vedere moral este de a se pedepsì, ca răpirea ori cărei alte proprietăţi.

Domnul ministru şi domnul raportor susţin că prin acest project nu se ţintesce la maghiarisase. Sûnt aplecat a crede aceasta; nu se poate însĕ nega; că în project sûnt multe desposiţiuni, cari restrîng drepturile garantate ale naţionalităţilor nemaghiare cu privire la folosirea limbei lor materne. Ce poate fi deci mai natural ca combaterea acestui project, care pe lângă vătămarea autonomiei noastre, opresce şi folosirea limbei noastre. Şi întreb este corect a ne imputa pentru aceasta lipsă de patriotism? Conscinţa 'mi spune, că aceste învinuiri n'au nici o bază.

Şi eu mĕ simt ca cetăţean al acestei patrie şi nu caut alt azil pentru mine afară de această ţeară sciind foarte bine, că aici trebue sĕ trăesc şi sĕ mor. Dar chiar din motivul acesta trebue sĕ protestez hotărît şi sĕrbătoresce contra celor ḑise de d. ministru preşedinte în vorbirea sa de eri, că sasii ar sguduì în lăuntru edificiul statului maghiar şi şi-ar căuta aliaţi spre a sguduì şi în afară. Protestez contra presupunerei, că motivul ţinutei noastre în cestiunea dela ordinea ḑilei, ar fi antipatia şi ura faţă cu statul ungar şi faţă cu naţiunea maghiară. Faţă cu învinuirile şi calumniile aruncate în timpul din urmă, ca de modă asupra poporului săsesc, îmi permit a reamintì ḑisa poetului german: „Nici un popor nu e bun, nici unul rĕu; fie-care însĕ are curagiu la luptă pentru dreptul sĕu."

Nu primesc projectul de lege ci spriginesc propunerea de conclus a deputatului I. Gull. (Încheerea şedinţei din 8 Martie a. c.)

Rĕspuns

la **„Echoul"** *din Nrul 30 al „Tel. Rom."*

(C.) Minunată situaţiune.

Tot pentru acelea-şi espresiuni unul mĕ învinuesce, că, àla Mileticiu, agitez contra potestăţii archiereului, pentru „tinderea lumenilor la puterea absolută în biserică" luptă, pe carea un episcop bĕtrân sĕrbesc ar fi caracterisat o „dă-te tu jos sĕ mĕ pun eu la putere", — ear altul mĕ învinuesce, că cu „autoritatea" mea, şi cu „conecsiunile cu ministrii unguresci" nĕsuesc la „cele mai funeste urmări pentru tinera noastră constituţiune bisericească, de care fie-care om serios, dacă nu este duşman de moarte al statutului organic, trebue sĕ se ferească ca de foc", căci consecinţa ar fi „despotismul, absolutismul, mâna liberă a episcopului."

Aşa dară vederile mele, puse pe hârtie în acelaşi timp ar produce „absolutismul" mirenilor şi „absolutismul" episcopului în biserică; douĕ lucruri opuse, cari absolut eschid unul pe altul.

„Imposibil" aşi ḑice eu, — „posibil" vĕd că ḑic alţii, căci atêrnă mult dela ochilarii prin cari privesce omul lucrurile.

Dacă se uită omul prin ochilari de episcop cu aplecări absolutistice p. e. va afla că vederile mele nu-i convin; ear dacă le privesce prin ochilari de candidat de protopop, care presupune că are mai multă trecere la membrii consistoriului, decât la episcopul, va afla că vederile mele sûnt periculoase.

Dar nici unul, nici altul n'are drept. *In medio veritas.*

Eu nu voiu absolutism, nici în sus, nici în jos.

Eu voiu ordine, voiu respectarea legilor, voiu armonie frăţiască în biserică, voiu o esecutare corectă a liberalei noastre constituţiuni bisericesci, carea sĕ producă în fiii bisericei cel puţin o astfel de interesare şi alipire cătră dênsa, precum o vedem manifestându-se la compatrioţii nostrii reformaţi.

Asta este ce m'a îndemnat sĕ'mi ridic graiul într'o causă, carea pe noi archidiecesanii de loc nu ne privesce, dar carea trebue sĕ priveasca pe oricare fiu credincios al bisericei române ortodocse constituţionale din patriă.

Şi cari sûnt cuvintele, cari a 'insuflat Dnului „Echou" atâta îngrigire de periculul ce ar putè produce „autoritatea" mea bisericei?

Eată-le:

„Căci sĕ nu trăim în ilusiuni, cuvintele: „alegere" şi „denumire" în §§. 50. 51. 52. 53. şi 54 ai stat. org. încât acelea privesc pe protopopul, nu sûnt esacte, căci după lege sinodul nu alege „pe protopopul" ci face o candidare mai restrînsă, candidare de trei pentru consistoriu, ear' consistoriul nu denumesce, ci alege pe unul dintre cei trei candidaţi de sinod, în fine cel ce esercieazĕ dreptul de denumire este Episcopul".

Din cuvintele acestea nime nu va putea cetì, că eu aş fi tras la îndoială dreptul de alegere al sinodului protopresbiteral, sau că doară în Stat. org. nu ar sta apriat că în sinodul protteral sĕ efeptuesce alegerea de protopop, — am ḑis numai că aceasta este o „ilusiune" şi că cuvintele „alegere" şi „denumire" „nu sûnt esacte", ear prin aceasta cred că am constatat numai faptul, aşa precum se aplică în viaţă acei termini, şi aceasta o susţin, fără însĕ a tinde la reducerea drepturilor normate în Statutul organic, pentru factorii chemaţi a face protopopi.

Dar mai multă îngrigire se vede că i-a insuflat dlui „Echou" (sĕ-mi permită a-l numi astfeliu în lipsa totală măcar a unui semn, la care sĕ mĕ pot provoca) aplicarea terminului „denumire" care l'am derivat dela consistoriu, atribuindu-l episcopului.

Sĕ mĕ esplic, doară îi voiu alina în câtva nedumeririle.

Scurt şi repede 'i aduc la cunoscinţă, că sub denumire am înţeles „singelia" carea şi dlui recunoasce, dar chiar şi după Stat. org. (§. 54) cade eschisiv în competenţa episcopului.

Dlui, se vede că nu pune nici un pond pe singelie, chiar nici pe chirotesie, care asemenea este dreptul şi facultatea eschisivă a episcopului, — căci susţine sus şi tare că „acela pe care l'a denumit consistoriul este chiar în puterea acestei denumiri protopresbiter, fără a se cere o nouă cernere şi prin sita episcopului", — eu însĕ 'mi permit a pune mai mult pond pe singeliă, şi a susţinea că fără de aceea nime n'are jurisdicţiune de protopop, şi prin urmare nu este protopop fie chiar şi denumit de consistoriu.

Eată dară cuvêntul, pentru care am ḑis eu, că în faptă, şi nu după cuvintele statutului org. „cel ce esercitează dreptul de denumire este episcopul."

Urmează sĕ mĕ esplic pentru ce am ḑis că consistoriul „alege" pe protopresbiter?

Este adevĕrat că cuvintele „alegere" şi „denumire" adeseori sûnt sinonime în us, dar mai cu seamă în România, unde cetim mereu că în colegiul cutare s'a denumit de deputat, sau în municipiul cutare s'a denumit de primar cutare, după concept tul meu însĕ, poate greşit, acel act s'a efeptuit prin alegere, prin urmare respectivul este ales, ear nu denumit.

Astfeliu 'mi închipuesc eu şi actul ce se petrece în sinul consistoriului, când se „denumesce" protopopul.

Eu aşa cred, că pentru aceea prescrie st. org. ca din sinodul protopresbiteral sĕ se presinte consistoriului trei indivi̇ḑi, ca acesta sĕ aibă din cine alege pe cel mai apt.

Eu aşa cred că dd. asesori consistoriali cu episcopul în frunte, sĕ consultează în consistoriu asupra aptitudinei persoanelor candidate, este foarte probabil, şi n'ar fi lucru omenesc, dacă ar fi altmintrea, ca într'un colegiu de mai mulţi membri, cum sûnt consistoriele noastre, sĕ fie păreri diferite, dar în fine unul totuşi trebue sĕ întrunească maioritatea voturilor.

Ei bine! cum se constatează aceasta? negreşit prin votare. Ce fac asesorii atunci, când fie care votează pe unul din trei candidaţi? Eu aşa cred că fie-care alege pe acela, care-i mai convine din trei inşi, şi aceluia 'şi dă votul seu*).

Dacă asta nu este „alegere" nu-mi pasă, considere-o alţii de „denumire", după al meu concept însĕ este alegere, şi pentru asta mi-am luat voie a comite crima în contra literei statului org. ḑicând că terminul de acolo nu este esact.

Cu multă vervă îmi dovedesce că după litera st. org. sinodul protopopesc „aşa de lămurit precum numai este posibil limbei omenesci" alege pe protopopul.

Negat'am eu aceasta? Doamne feresce! nu se poate, ca sĕ nu ved şi eu ce stă negru pe alb.

Am ḑis numai, că asta este ilusiune, căci în faptă sinodul protopopesc alege numai candidaţi de protopop — face o candidare de trei pentru consistoriu, din numĕrul eventual mai mare al competenţilor.

Da! alegere este şi ceea ce se efeptuesce în sinodul protopresbiteral, dar susţin şi acuma că nu de protopop, ci de candidaţi de protopop, căci nu de, trei ci numai de un protopop are lipsă tractul; şi dacă concede cineva că consistoriul are drept ca p. e. dintre cei 3 protopopi (sĕ'ţi fac pe voiă) aleşi de cătră sinodul protopopesc, sĕ delătureze pe

*) Atunci şi sentenţele în procese divorţiale d. e. ar fi alegeri, căci şi la aducerea lor se votează. Red.

www.digibuc.ro

cel ce a într'unit 69 de voturi, sĕ delăture pe cel ce a căpĕtat 2 voturi, şi sĕ denumească pe cel ce a căpĕtat numai un vot din 72, şi asta trebue sĕ o conceadă, căci se basează pe §. 53 al Stat. org. — atunci poftească dlui a trăi în ilusiunea că sinodul protopopesc a ales pe protopopul, eu însĕ nu pot fi atât de naiv, pe lângă toată litera Statutului organic.

Ba, — şi pentru asta eară-şi mĕ tem că'mi voiu auḑì buchile — eu ţin că pregătirile acele mari, împreunate cu ostenele şi spese multe, ce se fac pentru compunerea unui aparat atât de grandios, cum este sinodul protopresbiteral, adese-ori mai mare de cât sinodul eparchial, sûnt un lucru prea mare pentru de a produce un resultat atât de neînsemnat, cum este votul sinodului.

Alegerea de episcop în diecesele sufragane, este cu mult mai simplă şi mai puţin costisitoare decât candidarea de protopop.

Eată, Dnul meu, înţelesul cuvintelor mele, cari ţi-au însuflat Dtale îngrigiri atât de mari, încât ai aflat de lipsă a atrage atenţiunea tuturor oamenilor serioşi sĕ se ferească de ele ca de foc, dacă nu sûnt duşmani de moarte ai statutului organic, — şi dacă nici după aceste desluciri nu ţi se vor mai alina durerile, eu n'am ce-ţi face, căci eu unul nu sûnt în stare sĕ ţi-le vindec.

Mĕ simt angajat însĕ a mai reflecta la unele împunsĕturi personali, şi la unele teorii, după părerea mea greşite, periculoase şi anticanonice despre chiămarea episcopului, — dar despre acestea din lipsa spaţiului şi a timpului în alt numĕr.

Sesiunea Academiei 1883—84.

Raportul Secretarului General.

Domnilor Membri! Conformându-mĕ art. 12 din regulamentul nostru general, am onoare sĕ vĕ aduc informaţiuni despre lucrările terminate sau pe cale de urmărire, dela data închiderei sesiunei dvoastre, din anul 1882.

1. Activitatea Academiei în anul percurs Academic o puteţi urmări, Domnilor membri, în procesele verbale ale celor 36 de şedinţe, cari s'au ţinut până la cea din Vinerea trecută, 11 Martie.

În aceste şedinţe s'au ocupat Academia, negreşit, cu multe afaceri de simplă administraţiune, dar nu numai şedinţele din primele Vineri ale fie-cărei luni, ci şi mai multe din cele de peste sĕptĕmână au fost consacrate la desbateri şi ascultări de lucrări şi memorii din diversele direcţiuni ale activităţei Institutului nostru.

Cu bună-samă, procesele verbale nu vor putè sĕ vĕ facă sensibil tot câştigul moral şi intelelectual dobândit din diversele desbateri de peste an, dar acest câştig este real şi se manifestă evident mai cu samă prin deşteptarea atenţiunei publice asupra a numĕroase cestiuni, cari interesează desvoltarea răpede şi sigură a literilor, sciinţelor şi artelor naţionale.

Dintre cestiunile atinse prin diversele comunicări şi memorii citite în decursul anului espirat Academic, voiu amintì aici pe cele următoare:

a) Comunicaţiunea d-lui Gr. Stefănescu asupra unui colţ de mamut aflat în carierile de nĕsip din şoseaua Colintinei.

b) Comunicaţiunea aceluiaşi onor. membru asupra unui fragment de aerolit.

c) Raportul d lui Bucevsky asupra bisericei dela Balilesci a logofĕtului Tĕut.

d) Raportul dlui Dr. Felix asupra congresului de higienă, din Elveţia.

e) Comunicaţiunea dlui Cogălniceanu, asupra anticităţilor din Basarabia, colectate în Chişineu.

f) Comunicaţiunea dlui Bacaloglu asupra colecţiunilor din Cabinetul de fisică, mai cu seamă din punctul de vedere al electricităţei.

g) Relaţiunea aceluiaşi D. Membru asupra esposiţiunei de electricitate din München.

h) Recensiunea dlui V. Maniu despre documentele din colecţiunea Hurmuzaki.

i) Relaţiunea dlu- N. Ionescu asupra manuscriptului din biblioteca St: Galles, despre Vlad Dracul.

k) Darea de samă a aceluiaş învĕţat coleg despre alt manuscript din o bibliotecă elveţiană relativ la moartea lui Mihai Viteazul.

l) Memoriul atât de plin de informaţiuni, al P. S. Episcopul Melchisedec, despre escursiunea sa din 1882, la numeroase monăstiri în Bucovina, însoţit cu 40 calcuri preţioase după diverse inscripţiuni, dela mânăstirile Putna, Rădăuţi, Dragomirna, Suceava etc. etc.

m) Darea de seamă a aceluiaş neobosit. coleg despre inscripţiunea dela Resboeni.

n) Informaţiunea învĕţatului nostru membru corespondinte, dl profesor Haret, asupra aparatului sĕu construit la Paris, prin lucrarea Academiei, şi destinat la mĕsurarea rĕpeḑiciunei apei în canalele descoperite.

o) Raporturile multiple ale dlui Tocilescu, alt membru corespondinte, din cei mai activi, asupra escursiunei archeologice, cu care academia l'a însărcinat în Dobrogea şi în special la Iglitza.

p) Memoriul atât de instructiv şi de un folos real, al aceluiaşi d. membru, despre falsificătorii de anticităţi cari au ajuns a înşela lumea, până şi in Constanţa.

q) Acelaş coleg mai a întreţinut Academia, în o recentă şedinţă despre inscripţiunea dela Isarlic din Dobrogea.

r) Memorialul P. S. Melchisedec despre evangelia dela Resboeni.

s) Informaţiunile dlui Urechie despre manuscriptul acatistului s-tului Haralampie, a documentului aflat în turla Bisericei Trei-Erarchi din Iaşi, a douĕ documente relative la Michaiu Viteazul, descoperite de reposatul Papiu Ilarian etc. etc.

t) Memoriul atât de interesant al d-lui Membru Aurelian. despre starea economică a României în secolul al XVIII-lea.

u) Memoriul D-lui Sturdza asupra documentelor din Wiesbaden.

Activitatea internă a Academiei a provocat lucrări esterne, cari i s'au comunicat cerându-se avisul ori deslegarea ei. Voiu cita dintre toate:

a) Memoriul dlui Alecs. Pencovici asupra escursiunei sale la Românii din Macedonia şi la Muntele Atos;

b) Scrisoarea d-lui Lieutaud, membru important al Felibrigilor şi al Societăţei de limbi romanice, din Sudul Franciei, prin care cere avisul Academiei asupra inscripţiunilor după unele tave de metal, aflate de el, în mai multe biserici catolice din aceea parte a Franciei, etc.

Ambele lucrări sûnt trămise în cercetarea secţiunei noastre de istorie.

c) Scirea ce dl Creţu a făcut sĕ prevină despre un codice nou aflat de d-sa în Bucovina, cuprinḑênd un evangeliar cu o limbă românească amintind pre acea a codicelui Măhăcean, a interesat viu Academia. Acel codice încredinţat de dl Creţu în mânile colegului nostru dlui Sbiera, sperăm că va venì neîntârḑiat în mai directă cunoscinţă a academiei. Până atunci academia, pe cât 'i a stat în putinţă, a făcut din această descoperire interesantă objectul unor desbateri speciale.

(Va urma.)

Varietăţi.

* (Concert.) Duminecă (mâne) seara va avè publicul din Sibiu ocasiunea de a asculta pe dl *Nagy Jacob*, renumitul flueraş virtuos în specialitatea sa. Am avut ocasiunea de a conversa cu dl Nagy Jacob şi a ne convinge despre rolul cel însemnat ce şi-a însuşit pe terenul musicei instrumentale în specialitatea dênsului. Ceea ce a fost Paganini cu violina, dl Nagy este cu fluerul. Duminecă în sala redutei dela „împĕratul romanilor", între alte care le vom numĕra mai la vale, auḑitoriul va asculta un duet pe un unic instrument esecutat de unul şi acelaşi individ. Interesant va fi pentru publicul român aria „Pĕcurariul când şi-a perdut oile." Dl Nagy, care a percurs Europa cruciş şi curmeḑiş şi are documente nu numai despre virtuositatea sa musicală, dar şi despre filantropia sa, fără deosebire de naţionalitate, ar fi pĕcat a nu fi auḑit de acei căror li se oferă ocasiunea.

Programa concertului,

la care vor coopera doamna Emilia Geyer, domnişoara Berta Riesenberger şi un cuartet de bărbaţi dela „Hermania", sĕ împarte în douĕ despărţeminte. In despărţemêntul cel dintâiu concertistul va ḑice în flueră *„Duett-Variationen über ein steirisches Lied"*; *Potpouri-Fantasie asupra imnului unguresc „Szozat"* şi *melodii polone*; duett sub titlul: *capitularea din 1849 la Şiria* (Világos) de concertist, ḑisă cu un concertino englez, fluer şi acompaniată de piano; *Trei cântece pentru sopran* cântate de Dşoara Riesenberger; *Pecurariul român din ţinutul Haţegului se desteaptă din somn şi nu 'şi află oile, prinde fluera şi ḑice în ea ca sĕ'l audă oile şi cânele şi se scie unde este el; când el resuflă aude resunetul* (ecoul) *şi se mră cine rĕspunde la fluera lui. Căletoriul stă şi 'l ascultă din apropiere şi din depărtare* — de concertist.

Despărţemêntul al doilea se începe cu *„Grandvariation et finale asupra imnului popular român"*, dedicat M. S. Alexandru III şi propus de concertist, acompaniat de piano; *Doue cântece pentru cuartet de bărbaţi* de chorul „Hermania"; *Variaţiuni asupra carnevalului de Veneţia* compuse şi propuse de concertist, acompaniat de musică; *trei cântece pentru sopran*, cântate de dşoara Riesenberger; *Népdalok: „El hasadt a tilinkóm, nem jól szól"*; *„Cserebogár, sárga cserebogár"*; *Erdélyi fülemilék czimü csárdásak* transcrise resp. compuse şi propuse pe lângă acompaniament de piano de concertist.

Preţurile locurilor:

Logea mare 3 fl., mică 2 fl., loc cercle 1 fl., loc în balcon 80 cr., stal (Sperrsitz) 60 cr., bilet de întrare 40 cr., bilet pentru studenţi 30 cr. — Inceputul la 7½ oare seara.

Bursa de Viena şi Pesta.

Din 29 Martie n. 1883.

	Viena	B-pesta
Strisuri fonciari ale institutului „Albina"		100.30
Galbin.	5.66	5.62
Napoleon	9.48	9.48
100 marce nemţesci	58 45	58.50

Nr. 616 1882. [391] 1—3

Publicare de licitaţiune!

În urma conclusului representanţei oraşului Ogna (Vizakna) luat în adunarea publică ţinută în 24 Martie a. c. Nr. 38 se va esarênda în **9 Aprile 1883** la **9 oare** înainte de ameaḑi în salele magistratului oraşului prin licitaţie publică celui ce va da mai mult fênaţele şi agrii aparţinĕtori alodiului orăşănesc pentru **7 ani** de ḑile începênd din **9 Aprilie 1883** până în **31 Decemvre 1889.** Despre aceasta se încunoscinţează cei ce voesc a lua în arêndă cu aceea observare că condiţiile licitaţiunei se pot consulta ori şi când în cancelaria oficiului orăşenesc, şi că oferte inzestrate cu cele necesare şi provĕḑute cu cauţiune sĕ se trimită tot la cancelaria susatinsă până la terminul licitaţiunei.

Ogna (Vizakna) 28 Martie 1883.

Magistratul oraşului.

Nr. 78 1883. [392] 1—3

EDICT.

Oprea Bârsan de religiunea gr. or. din Sĕlişte, comitatul Sibiiului, carele de preste cinci ani au părăsit cu necredinţă pre legiuita sa soţie Ioana n. Bucur Popa, tot de acolo, fără a se scì ubicaţiunea lui, se citează prin aceasta, ca în termin de un an şi o ḑi dela prima publicare a acestui edict, sĕ se presenteze înaintea subsemnatului for matrimonial căci la din contră şi în absenţa lui se va decide procesul intentat contră-i de soţia sa.

Sibiiu, 18 Martie 1883.

Scaunul protopresbiteral gr. or. al tractului Sĕlişteei ca for matrimonial de I. instanţă.

Banca generală de asigurare mutuală „TRANSILVANIA".

A XIV-lea adunare generală ordinară

va avè loc **Duminecă în 8 Aprilie c. n. a. c.** la **3 oare** după prânz în casa propriă a institutului *(strada Cisnădiei Nr. 5.)*

Obiecte de pertractare sûnt:

1. Darea de seamă despre afacerile anului 1882.
2. Raportul comitetului de supraveghiare.
3. Intregirea consiliului administrativ.
4. Alegerea comitetului de supraveghiare.
5. Propuneri incurse.
6. Sorţiri de obligaţiuni ale fondului de întemeiare.

Sibiiu în 9 Martie 1883.

[387] 2—2 **Consiliul administrativ.**

Zambach şi Gavora.

Fabrică de vestminte şi recuisite bisericesci

de rit catolic şi grec. [205] 28—30

în Budapesta, strada Vaţului, Váczi utcza Nr. 17.

Felon sau Odâjdii, Albe, Stihare, Dalmatice, Baldachin, prapori. Toate feliurile de steaguri, şi pentru societăţi industriale (şi pentru pompieri) co-

vor pe altariu, potiruri, pietohlebnica, cădelniţe, pacifical, candele de altar, policandre pentru biserici, ripide, chivot, cărţi de Evangelie etc.

Comande se efectuesc promt. — Obiectele, cari nu vor convenì, se vor schimba cu altele

www.digibuc.ro